પ્રસ્તાવના.

બાળવર્ગમાં ઘણા ભાગે અનટ્રેન શિક્ષકો હોય તેથી તેમનું શિક્ષણ બોજારૂપ થઇ ન પડે અને ર્ગના શિક્ષકોને હમેશનાં પાઠ આપવાની ાતા હાથ લાગે તે હેતુથી આ ભાગ પ્રગટ ો છે, તો તેનો રૂડો ઉપયોગ થઈ કેવળ ન-ક્રાવવાની વ્યવસ્થામાં સુધારો થશે.

૧-૧૧-૦૫ છ. લ. શાહ.

શ્રી

*સરળ દેશી હિસાબ ધોરણ બહાર અને પહેલું.

ધોરણ બહાર—બાળવર્ગ.

આંકનું શિક્ષણ

પાઠ ૧ લો—એકથી દશ સુધી.

સૂચના—બાળકોને આંક શરૂ કરતાં સાદી સંખ્યાનો ઉપયોગ કરવો નહિ વસ્તુવડે અંકોનો વિચાર તેમના મનપર ઠસાવવો. પહેલાં તો તેમને ગણતરી કરતાં શિખવવું, અને તેમાં જેમ જેમ ગમ પડે તેમ તેમ કડીઓ અને સળીઓની મેળવણીથી, આકારના કકડાઓથી કે અનુકુળ પદાર્થ વડે અંકોનાં રૂપ ગોઠવરાવવાં; અને સમજ પડી હોય તે અંક આકારનાં પત્તામાંથી શોધાવવો. પછી તે દરેક અંક કાળા પાટિયા પર ચ કવડે કઢાવવો. જે છોકરાં અટકી પડે કે એડોળ આકાર કાઢે તેમને શિક્ષકે મદદ આપવી, અને એ બધી તૈયારી થયા બાદ સ્લેટપર લખાવવું. આકાર સફાઈબંધ અને સીધા કાઢવાપર વારંવાર ટોકણી કરી પહેલેથી સારૂં લખવાની ટેવ પાડવી.

એકથી દશ સુધીનુ શિક્ષણ.

એકડે એક.

સાધન—અનુકુળ હોય તેવી એકેક વસ્તુ.

આરંભપ્રશ્ન—એક વસ્તુનું ભાન.

(૧) તમારે માથાં કેટલાં છે? (૨) તમારે નાક કેટલાં છે?
(૩) તમારે મોં કેટલાં છે? (૪) તમારે પેટ કેટલાં છે?

---

* લખનાર—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ, દેશીનામાવાળા.

(૫) તમારે માથે કેટલી ટોપીછે? (૬) મેં કેટલી પેન પકડીછે?
(૭) આ કેટલા પૈસા છે ? (૮) સૂરજ કેટલા ઉગે છે?

મુખ્ય વિષય–એકનો આકાર.

(૯) આ કડીનો આકાર કેવો છે? એવી બીજી ચીજનાં નામ દો. (૧૦) મેં કેટલી સળી પકડી છે? (૧૧) આ કડીને સળી પાસે ગોઠવું છું. હવે કયો આકાર થયો તે કહો ? એનું નામ **એકડેએક** કહેવાય. બધાં છોકરાં સાથે બોલો. (૧૨) અમુક નંબર તમે એકડો ગોઠવો? (૧૩) તમે કહો કે કઈ વસ્તુની મેળવણીથી એકડેએક ગોઠવો ? (ઘણા પાસે તે ગોઠવરાવવો).

એકડેએક લખાવવા.

(૧૪) તમે આ પાટિયા ઉપર સળી ચિતરો. (૧૫) તમે આ પાટિયા ઉપર કડીને ચિતરો. (૧૬) તમે આ પાટિયા ઉપર કડી ચિતરો અને તેને અડકાડીને સળી ચિતરો. (૧૭) બધાં છોકરાં બોલો એ શેનો આકાર થયો ? (ઘણાં ખરાં પાસે ચિતરાવવું.) (૧૮) તમે આ આકારનાં પત્તાં-માંથી એકડો શોધી લાવો. (૧૯) તમે એવો બીજો એકડો શોધી લાવો ? (૨૦) પત્તાંના એકડામાં અને તમારા એ-કડામાં ફેર છે તે હું સુધારું છું. (૨૧) તમે પત્તાં જેવો એકડો કાઢો. આજે શું ભણ્યા ? **એકડેએક.**

પુનરાવર્ત્તન

બધાં છોકરાં એકડેએક લખી લાવો.

બગડેબેનું શિક્ષણ

સાધન–પ્રત્યેક પદાર્થનાં બબ્બે નંગ.

આરંભપ્રશ્ન–બેનું ભાન કરવું.

(૧) તમારે કાન કેટલા છે ? (૨) તમારે આંખો કેટલી છે ?
(૩) તમારે હાથ કેટલા છે ? (૪) આ બારીનાં કમાડ કેટલાંછે?

મુખ્ય વિષય–બે ગણતાં શિખવવા.

(૫) તમારી સ્લેટ બતાવો તે કેટલી છે ? હું તમને એક આપું છું તો હવે કેટલી થઈ ?

(૬) આ એક પેન છે અને તમારી એક પેન લઉં તો કેટલી થાય?

(૭) આ એક કાંકરી છે તેની બે કરવી હોય તો કેટલી નાંખવી?

(૮) તમે પહેલા બે નંબર ઉભા થાઓ. તમે તેની ગણતરી કરો-એક, બે.

બેમાંથી એક કમી કરવો

(૯) તમારી બે સ્લેટમાંથી એક પાછી આપો તો કેટલી રહેશે?

(૧૦) બે ખુરશીઓમાંથી કેટલી ઉઠાવું તો એક રહેશે?

(૧૧) કેટલીવાર એક લઇએ તો બે થઈ શકે?

(૧૨) મારી પાસે બે કાંકરી છે તેમાંથી એક તમને આપું અને બીજી જયુને આપું તો કેટલી રહે?

(૧૩) લુલા છોકરાને સાજા પગ કેટલા? કાણાને સારી આંખ કેટલી હોય?

(૧૪) તમે કહો એક વત્તા કે બે વત્તા કહેવાય?

બેનો આકાર ગોઠવવો.

(૧૫) આ કડીઓ અને સળીઓથી એકડો ગોઠવો.

(૧૬) મેં તેના ઉપર અડધી કડી ગોઠવી, કહો શેનો આકાર થયો? એનું નામ **બગડે બે**. બધા સાથે બોલો. (ઘણા પાસે કરાવવો.)

(૧૭) આ પત્તામાંથી બગડો શોધી કાઢો?

(૧૮) તમે પાટિયા ઉપર બગડે બે ચિતરો? (બતાવવું)

(૧૯) આજે શું શિખ્યાં, કાલે શું શિખ્યાં હતાં? (બધા બોલો)

(૨૦) તમે મારી સામે બે આંગળી બતાવો? તમારે શું કરવા ઘેર જવું હોય ત્યારે આ નિશાની કરો? (સમજાવવું)

(૨૧) પહેલાં બે ઉભા થાવ અને નંબર બોલો. છેલ્લાં બે ઉભાં થાઓ અને નંબર બોલો?

પુનરાવર્તન.

બધાં છોકરાં એકડેએક અને બગડેબે લખી લાવો.

ત્રગડે ત્રણનું શિક્ષણ.

પાછળ બતાવ્યું તેમ ત્રણની ગણતરીનાં સાધન રાખીને શિખવવું. તેમાં નીચેનો ક્રમ જાળવવો.

(૧) ત્રણ રીતે ત્રણનું ભાન કરવું. **અ** ૨ માં એક ઉમેરીને, **બ** ૧ માં ૧+૧ ઉમેરીને, અને **ક** ૧ માં ૨ ઉમેરીને.

(૨) ત્રણમાંથી ૧ કમી કરતાં અને ૨ કમી કરતાં શિખવવું.

(૩) ત્રણનો આકાર પદાર્થ વડે ગોઠવી, પાટિયા ઉપર ચિતરાવવો અને પત્તાંમાંથી શોધાવવો.

(૪) ૧, ૨ અને ૩ માં મોટી રકમ કઈ તે સમજાવવું.

(૫) ત્રણ ત્રણની ટુકડી પાડી નંબર બોલતાં શિખવવું.

(૬) પુનરાવર્તનમાં ૧ થી ૩ સુધી લખી મંગાવવું.

ચોગડે ચારનું શિક્ષણ.

(જુઓ ત્રગડે ત્રણની પદ્ધતિ.)

પાંચથી નવ સુધીનુ શિક્ષણ.

બનતા સુધી પાંચ આંકડા ઉપર પ્રમાણે શિખવવા. અને છથી નવ સુધીના આંકડા એકેક ઉમેરીને શિખવવા. સોની એકડા પૂરી થાય એટલે ૬ થી ૯ સુધીના અંકો ઉમેરવા અને બાદ કરવાની ટેવ પાડવી.

દસનું શિક્ષણ.

સાધન—પદાર્થનાં દસ નંગ હાજર રાખવાં.

આરંભ પ્રશ્ન.

(૧) ૬ ને ૨, (૨) ૮ ને ૧, (૩) ૯ ને ૧, (૪) તમારા બે હાથની આંગળીઓ ગણો. (૫) તમે નવ લખો જોઈએ? (૬) દશ લખો?

મુખ્ય વિષય.

(૧) આ મેં શું ગોઠવ્યું? એકડાની જોડે શું મૂક્યું છે? એનું નામ દશ કહેવાય. આ પત્તામાંથી દશ શોધી કાઢો. તમે પાટિયા ઉપર દશ લખો? તમે કહો કે પહેલું શું

લખ્યું? પછી શું લખ્યું? એનું નામ કંઈ નહિં પણ મીંડું કહેવાય. શું કહેવાય? શાનું નામ મીંડું? કોના આગળ મીંડું કર્યું?

તમે એકડેએકથી નવ સુધી લખો. કહો દરેક વખતે કેટલા આંકડા પાડયા? એકેક. દશને વાસ્તે કેટલા આંકડા માંડવા પડે? એકેક આંકડાની રકમને એકમ કહેવી. શું કહેવું? એકમ કયા કયા? ઠીક ત્યારે દશમાં બે આંકડા માંડવા પડે છે તેનો વિચાર કરીએ. આ દસ સળીઓ છે તેની જુડી બાંધીએ તો કેટલી થાય? પછી તેમાંથી કંઈ વધે કે નહિ? જે જુડી બાંધી તે શાની? માટે તેને ૧ દશકની જુડી કહી શકીએ અને તે કારણથી દશકનો આંક ૧ લખીએ અને કંઈ વધ્યું નહિ તેની વતીનું એકમમાં મીંડું કરીએ એટલે દશ લખાય? દશના આંકડામાં એકડો દશકનો કહેવાય, શું કહ્યું? મીંડું એકમનું કહેવાય, શું કહ્યું? શા માટે મીંડું આવે. મીંડાનો અર્થ શું? આજે શું શિખ્યા? ૧ થી ૧૦ સુધી બધાં છોકરાં બોલી જાઓ.

પુનરાવર્ત્તન.

૯ લખો-૧૦ લખો? ૭ ને ૩? ૬ ને ૩? ૯ ને ૧? ૧૦ માં ૧ ઓછો? ૯ માં ૧ ઓછો? ૮-૧૧ ઇત્યાદિ.

૧૧ થી ૨૦ સુધીનું શિક્ષણ.

સાધન-દશ કોડીનું ઝૂમખું, દશ મણકાની શેર અથવા દશ વસ્તુ સમાવેલી થેલી અને દશ છુટાં નંગ.

આરંભ પ્રશ્ન.

(૧) આ કોડીનું ઝૂમખું ગણો તેમાં તે કેટલી છે તેમાં ૧ નાખું તો કેટલી થાય? આજે તે તમને શખવું છું

મુખ્ય વિષય ગણતાં શિખવું.

(૨)	આ દશ કોડીમાં	૧ નાખું તો	કેટલી થાય?	= ૧૧
(૩)	,,	૨ નાખું	,,	= ૧૨
(૪)	,,	૩ નાખું	,,	= ૧૩
(૫)	,,	૪ નાખું	,,	= ૧૪
(૬)	,,	૫ નાંખું	,,	= ૧૫

ઉથલાવીને—દશમાં કેટલા નાખવાથી અગીઆર થયા? તેમાં દશક કેટલા અને એકમ અથવા છુટાં નંગ કેટલાં? તેજ પ્રમાણે બધા અંકને ઉથલાવીને પૂછી ખાત્રી કરવી.

લખતાં શિખવવું.

તમે અગીયાર ગણો ? તમે તેર ગણો ? તમે પંદર કરો ? અગીયારમાં કેટલા દશક અને કેટલા એકમ ? માટે પાટિયાપર તે લખવા હોય તો દશકનો ૧ અને એકમનો એક એમ બે એકડા જોડે લખાય. જુઓ હું લખું છું, તમે આ પત્તાંમાંથી ૧૧ શોધી કાઢો. ૧૧ માં દશકનો આંકડો બતાવો ? તમે એકમનો આંકડો બતાવો. તે પ્રમાણે બધા અંકોમાંથી પૂછી પાકું કરાવવું. બધા અંકો સમજાવ્યા પછી પહેલેથી વંચાવવું,બાદ સ્લેટપર લખાવવું.જરૂર પડે તેટલીવાર લખાવવું. પછી સ્લેટ સાફ કરાવવી—અને પુનરાવર્ત્તન કરાવવું.

૨૧ થી ૧૦૦ સુધીનું શિક્ષણ.

૨૧ ને માટે દશકનાં બે જુથ, ૩૧ માટે ત્રણ જુથ અને ૪૧ માટે ૪ જુથ તૈયાર રાખીને શિખવવું અને તે પ્રમાણે સો સુધી શિખવવું.

એકડેએક.

૧	૧૧	૨૧	૩૧	૪૧	૫૧	૬૧	૭૧	૮૧	૯૧
૨	૧૨	૨૨	૩૨	૪૨	૫૨	૬૨	૭૨	૮૨	૯૨
૩	૧૩	૨૩	૩૩	૪૩	૫૩	૬૩	૭૩	૮૩	૯૩
૪	૧૪	૨૪	૩૪	૪૪	૫૪	૬૪	૭૪	૮૪	૯૪
૫	૧૫	૨૫	૩૫	૪૫	૫૫	૬૫	૭૫	૮૫	૯૫
૬	૧૬	૨૬	૩૬	૪૬	૫૬	૬૬	૭૬	૮૬	૯૬
૭	૧૭	૨૭	૩૭	૪૭	૫૭	૬૭	૭૭	૮૭	૯૭
૮	૧૮	૨૮	૩૮	૪૮	૫૮	૬૮	૭૮	૮૮	૯૮
૯	૧૯	૨૯	૩૯	૪૯	૫૯	૬૯	૭૯	૮૯	૯૯
૧૦	૨૦	૩૦	૪૦	૫૦	૬૦	૭૦	૮૦	૯૦	૧૦૦

મનોયત્ન.

(૧) ૨૫, ૪૭, ૭૨, ૮૫, અને ૯૬ કેમ થાય ?
(૨) તમે દશથી એક સુધી ઉલટા બોલો ?
(૩) ૭૯, ૩૪, ૬૭, ૮૭, ૯૫, ૬૯ ને ૪૭ વાંચો.
(૪) મોટામાં મોટી એક આંકડાની રકમ કઈ?
(૫) નાનામાં નાની બે આંકડાની રકમ કઇ?
(૬) ૮૭, ૬૪, ૯૮ અને ૭૫ માં દશક કેટલા અને છુટા કેટલા ?

એકાથી દાનનું શિક્ષણ.

પદાર્થને જેટલીવાર લઇએ તેટલા ગણો જવાબ આવે. ગુણાકાર અને સરવાળાની કૃતિથી તે સાબિત કરવું. તેમ આવડયા પછી છોકરાં પાસે પ્રયોગ કરાવવો અને તે જેમ જેમ તૈયાર થાય તેમ તેમ પાટિયાપર લખવો.

એકાનું શિક્ષણ.

સાધન—ઘડિયો શિખવી શકાય તેટલાં પદાર્થનાં નંગ.

આરંભપ્રશ્ન—એકગણું ગણવાના પ્રશ્ન.

(૧) ૧ છોકરાનાં પેટ કેટલાં ? (૨) ૨ છોકરાનાં પેટ કેટલાં? (૩) ૩ ગાયનાં પૂછડાં કેટલાં ? (૪) ૪ ગાયનાં પૂછડાં કેટલાં? (૫) ૭ વાર એકેક કાંકરી ટેબલપર મૂકો તો કેટલી થશે? ૭ શી રીતે થાય ? એમ સાતવાર ઉમેરવા કરતાં એક સહેલી રીત છે તે તમને શિખવું છું.

મુખ્ય વિષય.

૧ કાંકરી એકવાર લઇએ તો કેટલી થાય ? આમાં લેવાની વસ્તુ કેટલી છે ? અને તે કેટલીવાર લીધી છે ? જેટલીવાર લીધી હોય તે પહેલું બોલાય, અને જેટલી વસ્તુ લીધી તે પછી બોલાય—માટે એકવાર એક કાંકરી લીધી તો એક એકુએક આમ બોલાય, અને તે પાટિયા પર ૧૧૧ આમ લખાય. શી રીતે લખાય ? પહેલો એકડો શાનો ? બીજો એકડો શાનો ? અને ત્રીજો એકડો શાનો ? કયું પલાખું લખ્યું ? (ઘણાખરાને પૂછવું.)

આ ઢગલીમાંથી બે વાર એકેક કાંકરી લઉં છું તે કેટલી થશે? કેટલીવાર લીધી? એકેક લીધી માટે શું ગણવું ? કેટલા એકું ગણવા ? જુઓ ત્યારે તે ૨૧૨ આમ

લખાય. પહેલો બગડો શાનો ? એકડો શાનો ? અને છેલ્લો બગડો શાનો ? એ શું લખ્યું—બધા વાંચો.

એ પ્રમાણે દસેએકુ દસ સુધી શિખવવું. એકેક વસ્તુ ઘણીવાર લઇએ અને તે ઉમેર ઉમેર કરીને, ગણીએ તો ઘણું લાંબુ થાય માટે એકે ગુણવાની જરૂર છે. એ વાત પણ સમજાવવી. આખો ઘડિયો શીખવી રહ્યા પછી પાટિયામાં જોઇને બોલાવવો અને નકલ કરાવવી. પછી એકાદવાર લખવાનો વખત આપવો. બાદ સ્લેટ સાફ કરાવી પુનરાવર્ત્તન કરવું. તેમાં એકગણુા કરવાના દાખલા પૂછવા.

૬નું શિક્ષણ.

આરંભ પ્રશ્ન.

(૧) નવ એકું નવ કરી બતાવો. (નવ વાર એકેક પદાર્થ લેવો જોઇએ.)

(૨) તમારે હાથ કેટલા છે ? તેમાં તમારા ભાઇના હાથ મેળવું તો કેટલા થાય ? (૩) ૩ વાર બબ્બે કાંકરી લેવાથી કેટલી થશે ? (૪) તમે ગઈ કાલે શું ભણ્યા હતા ? તે પછીનો ઘડિયો આજે શિખવું છું.

મુખ્ય વિષય.

જુઓ આ ઢગલીમાંથી બે વસ્તુ હું લઉ છું. મેં તે કેટલીવાર લીધી ? કેટલી વસ્તુ લીધી. ત્યારે એકવાર બે વસ્તુ લીધી ખરી કે ? તમે ગઈ કાલે એકવાર એક વસ્તુ લીધી હતી તેનું પલાખું શી રીતે લખ્યું હતુ ? ત્યારે આજે એકવાર બે વસ્તુ લીધી માટે તે શી રીતે લખાશે ? એક બે બે. જેમ એકને બદલે એકું વાપરવાના તેમ બેને બદલે દુ વાપરો અને ફરીથી બોલો ? ના સમજ પડે તો છેવટે કહેવું કે એક દુ દુ. શું કહ્યું ? તેને પાટિયાપર લખું છું તે જુઓ. તેમાં એકડો શાનો, પહેલો બગડો શાનો, અને બીજો બગડો શાનો ? બેને બદલે હવે શું બોલશો ?

હવે ઢગલીમાંથી બેવાર બબ્બે કાંકરી તમે લો અને બતાવો કે કેટલી થાય ? કેટલાવાર દુ થઈ ? બેવાર કેટકે-

ટપી લીધી માટે બીજું પલાખું ૨ ૨ ૪ આમ લખાય. પ્રત્યેક આંકડો શાનો તે પૂછી ખાત્રી કરવી. એ રીતે દાએ-દુએ ૨૦ સુધી પ્રત્યક્ષ કરાવીને પાઠિયાપર ઘડિયો લખવો. તે ઉપરથી બેને બે ચાર, અને ચારને બે છ એમ બબ્બેના સરવાળા પણ પૂછવા અને ઓછા કરવાના પણ પૂછવા બાળકો પાસે તે વંચાવવો, અને પુનરાવર્તન કરાવવું. તેમાં બેગણું કરવાના પ્રશ્નો પૂછવા, તેમ કેટલાંક પલાખાં પણ લખાવવાં.

તરી વગેરેનું શિક્ષણ.

એકા અને દુ માફક બધા ઘડિયા શિખવવાં. ૩ ને તરી, ચારને ચોક ઇત્યાદિ નામો પ્રસંગ આવે શિખવવાં અને ગુણાકાર તથા સરવાળાનો ઉપયોગ કરવો

એકા.

૧	૧	૧	૧	૨	૨	૧	૩	૩	૧	૪	૪	૧	૫	૫
૨	૧	૨	૨	૨	૪	૨	૩	૬	૨	૪	૮	૨	૫	૧૦
૩	૧	૩	૩	૨	૬	૩	૩	૯	૩	૪	૧૨	૩	૫	૧૫
૪	૧	૪	૪	૨	૮	૪	૩	૧૨	૪	૪	૧૬	૪	૫	૨૦
૫	૧	૫	૫	૨	૧૦	૫	૩	૧૫	૫	૪	૨૦	૫	૫	૨૫
૬	૧	૬	૬	૨	૧૨	૬	૩	૧૮	૬	૪	૨૪	૬	૫	૩૦
૭	૧	૭	૭	૨	૧૪	૭	૩	૨૧	૭	૪	૨૮	૭	૫	૩૫
૮	૧	૮	૮	૨	૧૬	૮	૩	૨૪	૮	૪	૩૨	૮	૫	૪૦
૯	૧	૯	૯	૨	૧૮	૯	૩	૨૭	૯	૪	૩૬	૯	૫	૪૫
૧૦	૧	૧૦	૧૦	૨	૨૦	૧૦	૩	૩૦	૧૦	૪	૪૦	૧૦	૫	૫૦

૧	૬	૬	૧	૭	૭	૧	૮	૮	૧	૯	૯	૧	૧૦	૧૦
૨	૬	૧૨	૨	૭	૧૪	૨	૮	૧૬	૨	૯	૧૮	૨	૧૦	૨૦
૩	૬	૧૮	૩	૭	૨૧	૩	૮	૨૪	૩	૯	૨૭	૩	૧૦	૩૦
૪	૬	૨૪	૪	૭	૨૮	૪	૮	૩૨	૪	૯	૩૬	૪	૧૦	૪૦
૫	૬	૩૦	૫	૭	૩૫	૫	૮	૪૦	૫	૯	૪૫	૫	૧૦	૫૦
૬	૬	૩૬	૬	૭	૪૨	૬	૮	૪૮	૬	૯	૫૪	૬	૧૦	૬૦
૭	૬	૪૨	૭	૭	૪૯	૭	૮	૫૬	૭	૯	૬૩	૭	૧૦	૭૦
૮	૬	૪૮	૮	૭	૫૬	૮	૮	૬૪	૮	૯	૭૨	૮	૧૦	૮૦
૯	૬	૫૪	૯	૭	૬૩	૯	૮	૭૨	૯	૯	૮૧	૯	૧૦	૯૦
૧૦	૬	૬૦	૧૦	૭	૦૭	૧૦	૮	૮૦	૧૦	૯	૯૦	૧૦	૧૦	૧૦૦

મનોયત્ન.

(૧) એક વર્ગમાં ૭ છોકરા છે દરેકને બબ્બે પેન આપું તો કેટલી જાય? (૨) ત્રણ ડઝનના પૈસા કેટલા? (૪)

પાંચ દુ, તરી, ચોક, પંચક્કુ અને છકડું એટલે શું? (૬) ૬ ગાયોના પગ કેટલા? (૭) ૩૬ પતાસાંના ચોક અને છકડાં કેટલાં? (૮) એક પૈસાની ૯ લખોટી તો ૮ પૈસાની કેટલી?

અગીઆરાનું શિક્ષણ.

સાધન—ઘડિયો પૂરતાં પદાર્થનાં નંગ—જેમાં દશ દશકનાં ઝૂમખાં અને તે ઉપરાંત છૂટાં નંગ વાપરવા પૂરતાં હાજર જોઇએ.

આરંભ પ્રશ્ન

(૧) ગઇ કાલ શું શિખ્યા હતા? (૨) ચાર દાન? (૩) દશ ને એક? (૪) ચાર દશક ને ચાર એટલે કેટલા એકમ? (૫) દાન પછી શું શિખવું?

મુખ્ય વિષય.

દશક+૧=૧૧ અગીયાર એકવાર લઇ બતાવો. ૧૧ ૧ ૧૧ દશક+૧+દશક+૧=બેવાર અગીયાર, લઇ બતાવો; કેટલા થયા? દશકમાં દશક ઉમેરો અને એકમમાં એકમ ઉમેરો કહો બે દશક ને બે થયા તેના એકમ કરો. ત્યારે અગીયાર ભેગા કરવાથી કેટલા થાય? જુઓ તે હું લખું છું તમે વાંચો ૧૧ ૨ ૨૨.

હવે દશક+૧ (અગીયાર) +દશક + ૧ (અગીયાર + દશક + ૧ (અગીઆર=ત્રણવાર અગીઆર લઇએ તો કેટલા દશક અને કેટલા એકમ થાય? ૩ દશક ને ૩ એકમના એકમ કેટલા? માટે ત્રણવાર અગીઆર લઇએ તો આમ લખાય તમે તેને વાંચો. ૧૧ ૩ ૩૩.

ઇત્યાદિ કરીને ઘડિઓ પૂરો કરવો. પછી ઘડિઆના અંકોપરથી ૧૧ + ૧૧, ૨૨ ને ૧૧, ૩૩ ને ૧૧ એમ ઉમેરવાનું પૂછવું. પછી ઉલટી રીતે એટલે બાદ કરવાનું પૂછવું. એમ ઉલટપાલટ સ્વાલથી ઘડિયો પાકો કરાવી બધાં પાસે વંચાવવો અને સ્લેટપર લખાવવો પુનરાવર્ત્તનમાં ઘડિયો લખી મગાવવો અથવા તો તેના ઉપયોગનાં લેખાં પૂછવાં.

બારા વગેરેનું શિક્ષણ.

જેમ અગીઆરા શિખવીએ તેમ જ બારા વગેરે એટલે ચાલીસા સુધી પદાર્થવડે શિખવવા અને સરવાળા બાદબાકી વગેરેનો ઉપયોગ કરવો.

અગીઆરા.

૧૧	૧	૧૧	૧૨	૧	૧૨	૧૩	૧	૧૩	૧૪	૧	૧૪	૧૫	૧	૧૫
૧૧	૨	૨૨	૧૨	૨	૨૪	૧૩	૨	૨૬	૧૪	૨	૨૮	૧૫	૨	૩૦
૧૧	૩	૩૩	૧૨	૩	૩૬	૧૩	૩	૩૯	૧૪	૩	૪૨	૧૫	૩	૪૫
૧૧	૪	૪૪	૧૨	૪	૪૮	૧૩	૪	૫૨	૧૪	૪	૫૬	૧૫	૪	૬૦
૧૧	૫	૫૫	૧૨	૫	૬૦	૧૩	૫	૬૫	૧૪	૫	૭૦	૧૫	૫	૭૫
૧૧	૬	૬૬	૧૨	૬	૭૨	૧૩	૬	૭૮	૧૪	૬	૮૪	૧૫	૬	૯૦
૧૧	૭	૭૭	૧૨	૭	૮૪	૧૩	૭	૯૧	૧૪	૭	૯૮	૧૫	૭	૧૦૫
૧૧	૮	૮૮	૧૨	૮	૯૬	૧૩	૮	૧૦૪	૧૪	૮	૧૧૨	૧૫	૮	૧૨૦
૧૧	૯	૯૯	૧૨	૯	૧૦૮	૧૩	૯	૧૧૭	૧૪	૯	૧૨૬	૧૫	૯	૧૩૫
૧૧	૧૦	૧૧૦	૧૨	૧૦	૧૨૦	૧૩	૧૦	૧૩૦	૧૪	૧૦	૧૪૦	૧૫	૧૦	૧૫૦

૧૬	૧	૧૬	૧૭	૧	૧૭	૧૮	૧	૧૮	૧૯	૧	૧૯	૨૦	૧	૨૦
૧૬	૨	૩૨	૧૭	૨	૩૪	૧૮	૨	૩૬	૧૯	૨	૩૮	૨૦	૨	૪૦
૧૬	૩	૪૮	૧૭	૩	૫૧	૧૮	૩	૫૪	૧૯	૩	૫૭	૨૦	૩	૬૦
૧૬	૪	૬૪	૧૭	૪	૬૮	૧૮	૪	૭૨	૧૯	૪	૭૬	૨૦	૪	૮૦
૧૬	૫	૮૦	૧૭	૫	૮૫	૧૮	૫	૯૦	૧૯	૫	૯૫	૨૦	૫	૧૦૦
૧૬	૬	૯૬	૧૭	૬	૧૦૨	૧૮	૬	૧૦૮	૧૯	૬	૧૧૪	૨૦	૬	૧૨૦
૧૬	૭	૧૧૨	૧૭	૭	૧૧૯	૧૮	૭	૧૨૬	૧૯	૭	૧૩૩	૨૦	૭	૧૪૦
૧૬	૮	૧૨૮	૧૭	૮	૧૩૬	૧૮	૮	૧૪૪	૧૯	૮	૧૫૨	૨૦	૮	૧૬૦
૧૬	૯	૧૪૪	૧૭	૯	૧૫૩	૧૮	૯	૧૬૨	૧૯	૯	૧૭૧	૨૦	૯	૧૮૦
૧૬	૧૦	૧૬૦	૧૭	૧૦	૧૭૦	૧૮	૧૦	૧૮૦	૧૯	૧૦	૧૯૦	૨૦	૧૦	૨૦૦

મનોયત્ન.

(૧) ૧૫ છોકરાના પગ કેટલા? (૨) સોળ છોકરાને ત્રણ ત્રણ કેરી આપીએ તો કેટલી થાય? (૩) ૧ પૈસાની. ચાર લખોટી તો ૧૭ પૈસાની કેટલી? (૪) સાતવાર ત્રણ, ચોદવાર ચાર, અને ૧૬ વાર નવ લઇએ તો કેટલા થાય? (૫) ૨૦ ખુરશીના પાયા કેટલા? (૬) ૧૨ + ૧૩ − ૧૮ − ૬. (૭) ૪૫ કયા આંકમાં આવે. (૮) કેટલા પંચુ ૮૦ થાય?

એકવીસા.

૨૧	૧	૨૧	૨૨	૧	૨૨	૨૩	૧	૨૩	૨૪	૧	૨૪	૨૫	૧	૨૫
૨૧	૨	૪૨	૨૨	૨	૪૪	૨૩	૨	૪૬	૨૪	૨	૪૮	૨૫	૨	૫૦
૨૧	૩	૬૩	૨૨	૩	૬૬	૨૩	૩	૬૯	૨૪	૩	૭૨	૨૫	૩	૭૫
૨૧	૪	૮૪	૨૨	૪	૮૮	૨૩	૪	૯૨	૨૪	૪	૯૬	૨૫	૪	૧૦૦
૨૧	૫	૧૦૫	૨૨	૫	૧૧૦	૨૩	૫	૧૧૫	૨૪	૫	૧૨૦	૨૫	૫	૧૨૫
૨૧	૬	૧૨૬	૨૨	૬	૧૩૨	૨૩	૬	૧૩૮	૨૪	૬	૧૪૪	૨૫	૬	૧૫૦
૨૧	૭	૧૪૭	૨૨	૭	૧૫૪	૨૩	૭	૧૬૧	૨૪	૭	૧૬૮	૨૫	૭	૧૭૫
૨૧	૮	૧૬૮	૨૨	૮	૧૭૬	૨૩	૮	૧૮૪	૨૪	૮	૧૯૨	૨૫	૮	૨૦૦
૨૧	૯	૧૮૯	૨૨	૯	૧૯૮	૨૩	૯	૨૦૭	૨૪	૯	૨૧૬	૨૫	૯	૨૨૫
૨૧	૧૦	૨૧૦	૨૨	૧૦	૨૨૦	૨૩	૧૦	૨૩૦	૨૪	૧૦	૨૪૦	૨૫	૧૦	૨૫૦

૨૬	૧	૨૬	૨૭	૧	૨૭	૨૮	૧	૨૮	૨૯	૧	૨૯	૩૦	૧	૩૦
૨૬	૨	૫૨	૨૭	૨	૫૪	૨૮	૨	૫૬	૨૯	૨	૫૮	૩૦	૨	૬૦
૨૬	૩	૭૮	૨૭	૩	૮૧	૨૮	૩	૮૪	૨૯	૩	૮૭	૩૦	૩	૯૦
૨૬	૪	૧૦૪	૨૭	૪	૧૦૮	૨૮	૪	૧૧૨	૨૯	૪	૧૧૬	૩૦	૪	૧૨૦
૨૬	૫	૧૩૦	૨૭	૫	૧૩૫	૨૮	૫	૧૪૦	૨૯	૫	૧૪૫	૩૦	૫	૧૫૦
૨૬	૬	૧૫૬	૨૭	૬	૧૬૨	૨૮	૬	૧૬૮	૨૯	૬	૧૭૪	૩૦	૬	૧૮૦
૨૬	૭	૧૮૨	૨૭	૭	૧૮૯	૨૮	૭	૧૯૬	૨૯	૭	૨૦૩	૩૦	૭	૨૧૦
૨૬	૮	૨૦૮	૨૭	૮	૨૧૬	૨૮	૮	૨૨૪	૨૯	૮	૨૩૨	૩૦	૮	૨૪૦
૨૬	૯	૨૩૪	૨૭	૯	૨૪૩	૨૮	૯	૨૫૨	૨૯	૯	૨૬૧	૩૦	૯	૨૭૦
૨૬	૧૦	૨૬૦	૨૭	૧૦	૨૭૦	૨૮	૧૦	૧૮૦	૨૯	૧૦	૨૯૦	૩૦	૧૦	૩૦૦

મનોયત્ન.

(૧) ૨૨ છોકરાના હાથ કેટલા? (૨)૨૫ ઘરની પછીતો કેટલી?

(૩) ઓગણત્રીસ તરી ? (૪) બેતીલોતર એટલે કેટલા ?

(૫) ૨૩ × ૯ = ( ), ૨૭ × ૭ = ( ), ૨૧ × ૯ = ( )

(૬) એક પૈસાનાં ૨૪ બોર મળેછે તો ૯ પૈસ નાં?

(૭) ૨૨ પૈસાની પાઇ ?

ધોરણ ૧ લું—એકત્રીસા.

૩૧	૧	૩૧	૩૨	૧	૩૨	૩૩	૧	૩૩	૩૪	૧	૩૪	૩૫	૧	૩૫
૩૧	૨	૬૨	૩૨	૨	૬૪	૩૩	૨	૬૬	૩૪	૨	૬૮	૩૫	૨	૭૦
૩૧	૩	૯૩	૩૨	૩	૯૬	૩૩	૩	૯૯	૩૪	૩	૧૦૨	૩૫	૩	૧૦૫
૩૧	૪	૧૨૪	૩૨	૪	૧૨૮	૩૩	૪	૧૩૨	૩૪	૪	૧૩૬	૩૫	૪	૧૪૦
૩૧	૫	૧૫૫	૩૨	૫	૧૬૦	૩૩	૫	૧૬૫	૩૪	૫	૧૭૦	૩૫	૫	૧૭૫
૩૧	૬	૧૮૬	૩૨	૬	૧૯૨	૩૩	૬	૧૯૮	૩૪	૬	૨૦૪	૩૫	૬	૨૧૦
૩૧	૭	૨૧૭	૩૨	૭	૨૨૪	૩૩	૭	૨૩૧	૩૪	૭	૨૩૮	૩૫	૭	૨૪૫
૩૧	૮	૨૪૮	૩૨	૮	૨૫૬	૩૩	૮	૨૬૪	૩૪	૮	૨૭૨	૩૫	૮	૨૮૦
૩૧	૯	૨૭૯	૩૨	૯	૨૮૮	૩૩	૯	૨૯૭	૩૪	૯	૩૦૬	૩૫	૯	૩૧૫
૩૧	૧૦	૩૧૦	૩૨	૧૦	૩૨૦	૩૩	૧૦	૩૩૦	૩૪	૧૦	૩૪૦	૩૫	૧૦	૩૫૦

૩૬	૧	૩૬	૩૭	૧	૩૭	૩૮	૧	૩૮	૩૯	૧	૩૯	૪૦	૧	૪૦
૩૬	૨	૭૨	૩૭	૨	૭૪	૩૮	૨	૭૬	૩૯	૨	૭૮	૪૦	૨	૮૦
૩૬	૩	૧૦૮	૩૭	૩	૧૧૧	૩૮	૩	૧૧૪	૩૯	૩	૧૧૭	૪૦	૩	૧૨૦
૩૬	૪	૧૪૪	૩૭	૪	૧૪૮	૩૮	૪	૧૫૨	૩૯	૪	૧૫૬	૪૦	૪	૧૬૦
૩૬	૫	૧૮૦	૩૭	૫	૧૮૫	૩૮	૫	૧૯૦	૩૯	૫	૧૯૫	૪૦	૫	૨૦૦
૩૬	૬	૨૧૬	૩૭	૬	૨૨૨	૩૮	૬	૨૨૮	૩૯	૬	૨૩૪	૪૦	૬	૨૪૦
૩૬	૭	૨૫૨	૩૭	૭	૨૫૯	૩૮	૭	૨૬૬	૩૯	૭	૨૭૩	૪૦	૭	૨૮૦
૩૬	૮	૨૮૮	૩૭	૮	૨૯૬	૩૮	૮	૩૦૪	૩૯	૮	૩૧૨	૪૦	૮	૩૨૦
૩૬	૯	૩૨૪	૩૭	૯	૩૩૩	૩૮	૯	૩૪૨	૩૯	૯	૩૫૧	૪૦	૯	૩૬૦
૩૬	૧૦	૩૬૦	૩૭	૧૦	૩૭૦	૩૮	૧૦	૩૮૦	૩૯	૧૦	૩૯૦	૪૦	૧૦	૪૦૦

મનોયત્ન.

(૧) ૩૨ ગાયોના પગ કેટલા? (૨) ૭૨ માં ૩૬ ઉમેરો.

(૩) ૩૭+૩૮ ગણો. (૪) કેટલા ચોક ૧૧૨, ૧૩૨, ૧૫૬ થાય.

(૫) મારી પાસેથી ૨૬ પૈસા પડી ગયા ને ૪ પૈસા રહ્યા તો કેટલા હશે?

(૬) ( )×૮=૨૫૬. ૨૯×( )=૨૦૩. ( )+૫=૨૯૭ પલાખું પૂરૂં કરો.

(૭) ૧૮૦ રૂપીઆનાં પંચકડાં કેટલાં? (૮) ૧ રૂ. નું ૬ ગજ તો ૩૪ રૂ. નું?

(૯) ૧ પૈસાના ૬ કાગળ તો ાા રૂ. ના? (૧૦) પૈસાની ૮ પેન મળે છે તો ૨૦૦ પેનના કેટલા પૈસા આપવા પડશે?

અર્ધાનું શિક્ષણ.

સાધન—કેટલીક એકેક વસ્તુ આખી આખી, દશ વસ્તુનાં અર્ધીઆં, તથા અર્ધો ૯૦

આરંભ પ્રશ્ન.

એક કાગળને વચમાંથી ફાડી બે ભાગ કરવા અને બીજાને ગમે ત્યાંથી ફાડી બે ભાગ કરવા પછી તે વર્ગમાં બતાવીને પૂછવું કે આ દરેક કાગળના કેટલા ભાગ કર્યા છે? બંને ભાગ સરખા છે કે? આમાં સરખા ભાગવાળા કકડા જુદા મૂકો! તમે કહો કે તે દરેક ભાગનું નામ કેટલો કાગળ? આ બીજા કાગળનો કકડો છે તેને તમે અર્ધો કાગળ કેમ નથી કહેતા? રૂપીઆના બે સરખા ભાગને શું કહે છે? લાડુના બે સરખા ભાગને શું કહેવાય? આજે તમારે અર્ધા શિખવાના છે. (અર્ધીઆં બતાવીને) કહેવું કે આ શું છે? આપણે તેનાપરથી ધડિયો શિખીએ.

મુખ્ય વિષય.

(૧) અર્ધીયું પકડીને પૂછવું કે કેટલાં છે? ૧=ાા

(૨) અર્ધીયાં ,, ૨=ાા+ાા=૧

શાથી એક ગણ્યો. બે અર્ધા મેળવતાં ૧ થાય છે.

(૩) અર્ધીઆં પકડીને પૂછવું કે હવે કેટલાં થયાં? ૩=ાા+ાા+ાા=૧ાા શાથી ૧ાા થયો? ાા ને ાા ૧, ને ાા ૧ાા. કેટલાવાર અર્ધો લીધો? ૩ વાર માટે હવે તેમ નહિ બોલતાં ૩ અડધે ૧ાા એમ બોલો. ૯૦ દસ અર્ધે સુધી શિખવવું. પછી ધડિયા ઉપરથી ાા+ાા ૧, ૧+ાા=૧ાા, ૧ાા+ાા=૨, એમ દસે પલાખાંમાં અર્ધો અર્ધો ઉમેરાવવો અને બાદ કરાવવો. બરોબર ધ્યાન ઉતર્યા પછી તે વંચાવવો અને સ્લેટ ઉપર ઉતરાવવો. પછી પુનરાવર્તન કરાવવું.

અડધા.

૧૦॥૦॥	૧૧૦॥૫॥	૨૧૦॥૧૦॥	૩૧૦॥૧૫॥	૪૧૦॥૨૦॥
૨૦॥૧	૧૨૦॥૬	૨૨૦॥૧૧	૩૨૦॥૧૬	૪૨૦॥૨૧
૩૦॥૧॥	૧૩૦॥૬॥	૨૩૦॥૧૧॥	૩૩૦॥૧૬॥	૪૩૦॥૨૧॥
૪૦॥૨	૧૪૦॥૭	૨૪૦॥૧૨	૩૪૦॥૧૭	૪૪૦॥૨૨
૫૦॥૨॥	૧૫૦॥૭॥	૨૫૦॥૧૨॥	૩૫૦॥૧૭॥	૪૫૦॥૨૨॥
૬૦॥૩	૧૬૦॥૮	૨૬૦॥૧૩	૩૬૦॥૧૮	૪૬૦॥૨૩
૭૦॥૩॥	૧૭૦॥૮॥	૨૭૦॥૧૩॥	૩૭૦॥૧૮॥	૪૭૦॥૨૩॥
૮૦॥૪	૧૮૦॥૯	૨૮૦॥૧૪	૩૮૦॥૧૯	૪૮૦॥૨૪
૯૦॥૪॥	૧૯૦॥૯॥	૨૯૦॥૧૪॥	૩૯૦॥૧૯॥	૪૯૦॥૨૪॥
૧૦૦॥૫	૨૦૦॥૧૦	૩૦૦॥૧૫	૪૦૦॥૨૦	૫૦૦॥૨૫
૫૧૦॥૨૫॥	૬૧૦॥૩૦॥	૭૧૦॥૩૫॥	૮૧૦॥૪૦॥	૯૧૦॥૪૫॥
૫૨૦॥૨૬	૬૨૦॥૩૧	૭૨૦॥૩૬	૮૨૦॥૪૧	૯૨૦॥૪૬
૫૩૦॥૨૬॥	૬૩૦॥૩૧॥	૭૩૦॥૩૬॥	૮૩૦॥૪૧॥	૯૩૦॥૪૬॥
૫૪૦॥૨૭	૬૪૦॥૩૨	૭૪૦॥૩૭	૮૪૦॥૪૨	૯૪૦॥૪૭
૫૫૦॥૨૭॥	૬૫૦॥૩૨॥	૭૫૦॥૩૭॥	૮૫૦॥૪૨॥	૯૫૦॥૪૭॥
૫૬૦॥૨૮	૬૬૦॥૩૩	૭૬૦॥૩૮	૮૬૦॥૪૩	૯૬૦॥૪૮
૫૭૦॥૨૮॥	૬૭૦॥૩૩॥	૭૭૦॥૩૮॥	૮૭૦॥૪૩॥	૯૭૦॥૪૮॥
૫૮૦॥૨૯	૬૮૦॥૩૪	૭૮૦॥૩૯	૮૮૦॥૪૪	૯૮૦॥૪૯
૫૯૦॥૨૯॥	૬૯૦॥૩૪॥	૭૯૦॥૩૯॥	૮૯૦॥૪૪॥	૯૯૦॥૪૯॥
૬૦૦॥૩૦	૭૦૦॥૩૫	૮૦૦॥૪૦	૯૦૦॥૪૫	૧૦૦૦॥૫૦

મનોયત્ન.

(૧) એક કાગળનો અર્ધો કેટલા થાય?(૨)૬અર્ધીઆં તે કેટલા?

(૩) એક પૈસાના અધેલા કેટલા?(૪) ૬રૂપીઆના અર્ધા કેટલા?

(૫) ૧૪ અધેલાના પૈસા કેટલા?(૬) પચીસ અર્ધાના રૂપીઆ?

(૭) અર્ધાની શેર સોપારી તો બે રૂ૦ ની કેટલી ?

(૮) ૩૫ રૂ૦ ના અર્ધા કેટલા?

(૯) ૨॥+૦॥, ૪+૦॥, ૫॥+૦॥, ૨૯+૦॥, ૪૯॥+૦॥.

(૧૦) ૧૫-૦॥, ૩૩॥-૦॥, ૫૬-૦॥, ૬॥-૦॥ કરો.

(૧૧) ૧॥ ને ૧, ૨॥ ને ૧॥, ૭॥ ને ૩॥, ૨૪॥ ને ૬॥ કેટલા?

(૧૨) ૧પૈસાના અચ્છેર બીડા તો ૨૪ પૈસાના કેટલા શેર?

(૧૩) ૧ કાગળની અર્ધી પાઇ તો ૩૬ કાગળનું શું ?

પાયાંનું શિક્ષણ.

સાધન—દશ ચોથિયાં અથવા દશ પાવલીઓ.

આરંભપ્રશ્ન.

૧ કાગળના સરખા બે ભાગ કરો ? તેનું નામ આપો ? એ અર્ધા કાગળના બે સરખા ભાગ કરો ? તે દરેક ભાગનું નામ શું ? બીજો અર્ધો કાગળ રહ્યો તેના પણ બે ભાગ કરો ? આખા કાગળના કેટલા ભાગ થયા? એ દરેક ભાગ તે, આખાનો કેટલામો ભાગ છે ? આજે તમારે પાયાંનો ઘડિયો શિખવાનો છે ?

મુખ્ય વિષય.

એક વસ્તુના બે સરખા ભાગને શું કહીએ ? અર્ધો વસ્તુના બે સરખા ભાગને શું કહેવું ? અર્ધો કેમ લખાય? ત્યારે પા લખવો હોય તો તે ૦ા આમ લખાય. શી રીતે લખાય ? શું લખાય ? આખી વસ્તુના કેટલા ભાગ કરવાથી ૦ા ભાગ થાય ? તમે આ પા પા કાગળના કકડા જુઓ.

(૧) પા કાગળ પકડીને પૂછવું કે કેટલો થયો ૧=૦ા

(૨) પા કાગળ પકડીને ,, થયા ૨=૦ા+૦ા=૦ાા

(૩) ,, ,, ,, ૩=૦ા+૦ા+૦ા=૦ાાા

(૪) ,, ,, ,, ૪=૦ા+૦ા+૦ા+૦ા=૧

ઇત્યાદિ દસ પા સુધી અખતરો કરાવવો. પછી પહેલેથી ધ્યાન ખેંચવું. તેમાં ગુણાકારનો પ્રથમ ઉપયોગ કરવો. પછી ૦ા+૦ા, ૦ાા+૦ા, ૦ાાા+૦ા વગેરે ઉમેરવાનું પૂછવું, ત્યારકેડે ૨ાા−૦ા, ૨ા−૦ા ઇત્યાદિ બાદ કરાવતા મથાળા સુધી આવવું, અને એમ પાકું કરાવીને ઘડિયો વંચાવી લખાવવો. પછી પુનરાવર્ત્તન કરવું.

પા.

૧૦।૦।	૧૧૦।૨॥।	૨૧૦।૫।	૩૧૦।૭॥।	૪૧૦।૧૦।
૨૦।૦॥	૧૨૦।૩	૨૨૦।૫॥	૩૨૦।૮	૪૨૦।૧૦॥
૩૦।૦॥।	૧૩૦।૩।	૨૩૦।૫॥।	૩૩૦।૮।	૪૩૦।૧૦॥।
૪૦। ૧	૧૪૦।૩॥	૨૪૦।૬	૩૪૦।૮॥	૪૪૦।૧૧
૫૦।૧।	૧૫૦।૩॥।	૨૫૦।૬।	૩૫૦।૮॥।	૪૫૦।૧૧।
૬૦।૧॥	૧૬૦।૪	૨૬૦।૬॥	૩૬૦।૯	૪૬૦।૧૧॥
૭૦।૧॥।	૧૭૦।૪।	૨૭૦।૬॥।	૩૭૦।૯।	૪૭૦।૧૧॥।
૮૦।૨	૧૮૦।૪॥	૨૮૦।૭	૩૮૦।૯॥	૪૮૦।૧૨
૯૦।૨।	૧૯૦।૪॥।	૨૯૦।૭।	૩૯૦।૯॥।	૪૯૦।૧૨।
૧૦૦।૨॥	૨૦૦।૫	૩૦૦।૭॥	૪૦૦।૧૦	૫૦૦।૧૨॥

૫૧૦।૧૨॥।	૬૧૦।૧૫।	૭૧૦।૧૭॥।	૮૧૦।૨૦।	૯૧૦।૨૨॥।
૫૨૦।૧૩	૬૨૦।૧૫॥	૭૨૦।૧૮	૮૨૦।૨૦॥	૯૨૦।૨૩
૫૩૦।૧૩।	૬૩૦।૧૫॥।	૭૩૦।૧૮।	૮૩૦।૨૦॥।	૯૩૦।૨૩।
૫૪૦।૧૩॥	૬૪૦।૧૬	૭૪૦।૧૮॥	૮૪૦।૨૧	૯૪૦।૨૩॥
૫૫૦।૧૩॥।	૬૫૦।૧૬।	૭૫૦।૧૮॥।	૮૫૦।૨૧।	૯૫૦।૨૩॥।
૫૬૦।૧૪	૬૬૦।૧૬॥	૭૬૦।૧૯	૮૬૦।૨૧॥	૯૬૦।૨૪
૫૭૦।૧૪।	૬૭૦।૧૬॥।	૭૭૦।૧૯।	૮૭૦।૨૧॥।	૯૭૦।૨૪।
૫૮૦।૧૪॥	૬૮૦।૧૭	૭૮૦।૧૯॥	૮૮૦।૨૨	૯૮૦।૨૪॥
૫૯૦।૧૪॥।	૬૯૦।૧૭।	૭૯૦।૧૯॥।	૮૯૦।૨૨।	૯૯૦।૨૪॥।
૬૦૦।૧૫	૭૦૦।૧૭॥	૮૦૦।૨૦	૯૦૦।૨૨॥	૧૦૦૦।૨૫

મનોત્ન.

(૧) એક લીંબુની ચાર સરખી ચીરીઓ કરીએ તો તે દરેકનું નામ શું?

(૨) એક આખા રૂપીઆના પા રૂપીઆ કેટલા?

(૩) પા નું બીજું નામ શું? ૬ ચોથીઆની કેટલી આખી થાય?

(૪) ૧૨ રૂપીઆની પાવલીઓ કેટલી? અને ૨૪ પાવલીના રૂ૦ કેટલા?

(૫) ૨ ને ०।, ૨। ને ०।, ૩૨॥ ને ०।, ૪૦ ને ०।, ૯। ને ०।.

(૬) ૩—०।, ૧૧—०।, ૧૫—०।, ૯૦—०। કેટલા રહે.

(૭) એક પૈસે કેટલા આના? (૮) ૧૦૦ પૈસે કેટલા આના

(૯) દરેકને ०। પાવલી આપવાની હોય તો ૧ રૂ૦ કેટલાને પહોચે?

(૧૦) પૈસાનું ० શેર તો ૯૫ પૈસાનું?

પોણાનુ શિક્ષણ—કાગળ, લીંબુ વગેરે પદાર્થ કાપીને તેના પોણા ભાગ લઇ આ આંક શીખવવા

૧ ૦ાા ૦ાા	૧૧૦ાા૮ા	૨૧૦ાા૧૫ાા	૩૧૦ાા૨૩ા	૪૧૦ાા૩૦ાા
૨ ૦ાા ૧ાા	૧૨૦ાા૯	૨૨૦ાા૧૬ાા	૩૨૦ાા૨૪	૪૨૦ાા૩૧ાા
૩ ૦ાા ૨ા	૧૩૦ાા૯ાા	૨૩૦ાા૧૭ા	૩૩૦ાા૨૪ાા	૪૩૦ાા૩૨ા
૪ ૦ાા ૩	૧૪૦ાા૧૦ાા	૨૪૦ાા૧૮	૩૪૦ાા૨૫ાા	૪૪૦ાા૩[illegible]
૫ ૦ાા ૩ાા	૧૫૦ાા૧૧ા	૨૫૦ાા૧૮ાા	૩૫૦ાા૨૬ા	૪૫૦ા[illegible]ાા
૬ ૦ાા ૪ાા	૧૬૦ાા૧૨	૨૬૦ાા૧૯ાા	૩૬૦ાા૨૭	૪૬૦ાા૩૪ાા
૭ ૦ાા ૫ા	૧૭૦ાા૧૨ાા	૨૭૦ાા૨૦ા	૩૭૦ાા૨૭ાા	૪૭૦ાા૩૫ા
૮ ૦ાા ૬	૧૮૦ાા૧૩ાા	૨૮૦ાા૨૧	૩૮૦ાા૨૮ાા	૪૮૦ાા૩૬
૯ ૦ાા ૫ાા	૧૯૦ાા૧૪ા	૨૯૦ાા૨૧ાા	૩૯૦ાા૨૯ા	૪૯૦ાા૩૬ાા
૧૦ ૦ાા ૭ાા	૨૦૦ાા૧૫	૩૦૦ાા૨૨ાા	૪૦૦ાા૩૦	૫૦૦ાા૩૭ાા

૫૧૦ાા૩૮ા	૬૧૦ાા૪૫ાા	૭૧૦ાા૫૩ા	૮૧૦ાા૬૦ાા	૯૧૦ાા૬૮ા
૫૨૦ાા૩૯	૬૨૦ાા૪૬ાા	૭૨૦ાા૫૪	૮૨૦ાા૬૧ાા	૯૨૦ાા૬૯
૫૩૦ાા૩૯ાા	૬૩૦ાા૪૭ા	૭૩૦ાા૫૪ાા	૮૩૦ાા૬૨ા	૯૩૦ાા૬૯ાા
૫૪૦ાા૪૦ાા	૬૪૦ાા૪૮	૭૪૦ાા૫૫ાા	૮૪૦ાા૬૩	૯૪૦ાા૭૦ાા
૫૫૦ાા૪૧ા	૬૫૦ાા૪૮ાા	૭૫૦ાા૫૬ા	૮૫૦ાા૬૩ાા	૯૫૦ાા૭૧ા
૫૬૦ાા૪૨	૬૬૦ાા૪૯ાા	૭૬૦ાા૫૭	૮૬૦ાા૬૪ાા	૯૬૦ાા૭૨
૫૭૦ાા૪૨ાા	૬૭૦ાા૫૦ા	૭૭૦ાા૫૭ાા	૮૭૦ાા૬૫ા	૯૭૦ાા૭૨ાા
૫૮૦ાા૪૩ાા	૬૮૦ાા૫૧	૭૮૦ાા૫૮ાા	૮૮૦ાા૬૬	૯૮૦ાા૭૩ાા
૫૯૦ાા૪૪ા	૬૯૦ાા૫૧ાા	૭૯૦ાા૫૯ા	૮૯૦ાા૬૬ાા	૯૯૦ાા૭૪ા
૬૦૦ાા૪૫	૭૦૦ાા૫૨ાા	૮૦૦ાા૬૦	૯૦૦ાા૬૭ાા	૧૦૦૦ાા૭૫

મનોયત્ન.

(૧) કેટલા પોણા પૈસાના ૬ આખા પૈસા આવે ?

(૨) પોણા રૂપીઆના આના કેટલા?(૩)પોણારૂપીઆનાપૈસા?

(૪) કેટલા પોણું, ૧૧, ૨૦ા, ૩૭ા, ૪૨, ૬૦ અને ૭૨.

(૫) રૂપીઆનું ૦ાા શેર તો ૫૯ રૂપીઆનું કેટલું ?

(૬) એક પૈસાના ૦ાા શેર ભીંડા તો ૨૪ પૈસાના કેટલા?

(૭) ૬૦+૦ાા, ૫૭ા+૦ાા, ૪૩ાા+૦ાા, અને ૭૩+૦ાા.

(૮) શેમાં પોણો ઉમેરીએ તો ૫, ૧૩, ૭૪ાા થાય.

(૯) પોણોસો, પા સો અને અર્ધો સો કોને કહીએ ?

(૧૦) પાઇની ૦ાા શેર ભાજી તો ૮૫ પૈસાની કેટલી ?

સવાયા—સવા સવા ઉમેરીને અને સવા ગણા કરાવી આંક શીખ

૧૧।૧।	૧૧૧।૧૩॥।	૨૧૧।૨૬।	૩૧૧।૩૮॥।	૪૧૧।૫૧।
૨૧।૨॥	૧૨૧।૧૫	૨૨૧।૨૭॥	૩૨૧।૪૦	૪૨૧।૫૨॥
૩૧।૩॥।	૧૩૧।૧૬।	૨૩૧।૨૮॥।	૩૩૧।૪૧।	૪૩૧।૫૩॥।
૪૧।૫	૧૪૧।૧૭॥	૨૪૧।૩૦	૩૪૧।૪૨॥	૪૪૧।૫૫
૫૧।૬।	૧૫૧।૧૮॥।	૨૫૧।૩૧।	૩૫૧।૪૩॥।	૪૫૧।૫૬।
૬૧।૭॥	૧૬૧।૨૦	૨૬૧।૩૨॥	૩૬૧।૪૫	૪૬૧।૫૭॥
૭૧।૮॥।	૧૭૧।૨૧।	૨૭૧।૩૩॥।	૩૭૧।૪૬।	૪૭૧।૫૮॥।
૮૧।૧૦	૧૮૧।૨૨॥	૨૮૧।૩૫	૩૮૧।૪૭॥	૪૮૧।૬૦
૯૧।૧૧।	૧૯૧।૨૩॥।	૨૯૧।૩૬।	૩૯૧।૪૮॥।	૪૯૧।૬૧।
૧૦૧।૧૨॥	૨૦૧।૨૫	૩૦૧।૩૭॥	૪૦૧।૫૦	૫૦૧।૬૨॥

૫૧૧।૬૩॥।	૬૧૧।૭૬।	૭૧૧। ૮૮॥।	૮૧૧।૧૦૧।	૯૧૧।૧૧૩॥।
૫૨૧।૬૫	૬૨૧।૭૭॥	૭૨૧। ૯૦	૮૨૧।૧૦૨॥	૯૨૧।૧૧૫
૫૩૧।૬૬।	૬૩૧।૭૮॥।	૭૩૧। ૯૧।	૮૩૧।૧૦૩॥।	૯૩૧।૧૧૬।
૫૪૧।૬૭॥	૬૪૧।૮૦	૭૪૧। ૯૨॥	૮૪૧।૧૦૫	૯૪૧।૧૧૭॥
૫૫૧।૬૮॥।	૬૫૧।૮૧।	૭૫૧। ૯૩॥।	૮૫૧।૧૦૬।	૯૫૧।૧૧૮॥।
૫૬૧।૭૦	૬૬૧।૮૨॥	૭૬૧। ૯૫	૮૬૧।૧૦૭॥	૯૬૧।૧૨૦
૫૭૧।૭૧।	૬૭૧।૮૩॥।	૭૭૧। ૯૬।	૮૭૧।૧૦૮॥।	૯૭૧।૧૨૧।
૫૮૧।૭૨॥	૬૮૧।૮૫	૭૮૧। ૯૭॥	૮૮૧।૧૧૦	૯૮૧।૧૨૨॥
૫૯૧।૭૩॥।	૬૯૧।૮૬।	૭૯૧। ૯૮॥।	૮૯૧।૧૧૧।	૯૯૧।૧૨૩॥।
૬૦૧।૭૫	૭૦૧।૮૭॥	૮૦૧।૧૦૦	૯૦૧।૧૧૨॥	૧૦૦૧।૧૨૫

મનોયત્ન.

(૧) ૧ રૂપીઆની ૨૪ શેર તો ૧। રૂપીઆની ?

(૨) પૈસાના ૧। શેર ભીંડા તો ૩૦ પૈસાના ?

(૩) ૧। શેર બાજરીનો ૧ પૈસો તો ૨૦ શેરના કેટલા પૈસા?

(૪) કેટલા સવાયું ૪૩॥, ૫૬।, ૧૦૨॥, ૧૨૩॥.

(૫) એક પેંનનો ૧। પૈસો તો ૪૭ પેંનના કેટલા પૈસા ?

(૬) કેટલી સવાશેરી મળે તો ૨॥, ૫, અને ૧૦ શેર થાય?

(૭) સવા રૂપીઆના પૈસા કેટલા ?

(૮) ૧।+૧।, ૨॥+૧।, ૧૩॥+૧।, ૪૩॥+૧। કેટલા ?

દોઢા—દોઢ દોઢ ઉમેરીને અને દોઢ ગણા કરાવી આંક શીખવવા.

૧૧ાા ૧ાા	૧૧૧ાા૧૬ાા	૨૧૧ાા૩૧ાા	૩૧૧ાા૪૬ાા	૪૧૧ાા૬૧ાા
૨૧ાા ૩	૧૨૧ાા૧૮	૨૨૧ાા૩૩	૩૨૧ાા૪૮	૪૨૧ાા૬૩
૩૧ાા ૪ાા	૧૩૧ાા૧૯ાા	૨૩૧ાા૩૪ાા	૩૩૧ાા૪૯ાા	૪૩૧ાા૬૪ાા
૪૧ાા ૬	૧૪૧ાા૨૧	૨૪૧ાા૩૬	૩૪૧ાા૫૧	૪૪૧ાા૬૬
૫૧ાા ૭ાા	૧૫૧ાા૨૨ાા	૨૫૧ાા૩૭ાા	૩૫૧ાા૫૨ાા	૪૫૧ાા૬૭ાા
૬૧ાા ૯	૧૬૧ાા૨૪	૨૬૧ાા૩૯	૩૬૧ાા૫૪	૪૬૧ાા૬૯
૭૧ાા૧૦ાા	૧૭૧ાા૨૫ાા	૨૭૧ાા૪૦ાા	૩૭૧ાા૫૫ાા	૪૭૧ાા૭૦ાા
૮૧ાા૧૨	૧૮૧ાા૨૭	૨૮૧ાા૪૨	૩૮૧ાા૫૭	૪૮૧ાા૭૨
૯૧ાા૧૩ાા	૧૯૧ાા૨૮ાા	૨૯૧ાા૪૩ાા	૩૯૧ાા૫૮ાા	૪૯૧ાા૭૩ાા
૧૦૧ાા૧૫	૨૦૧ાા૩૦	૩૦૧ાા૪૫	૪૦૧ાા૬૦	૫૦૧ાા૭૫

૫૧૧ાા૭૬ાા	૬૧૧ાા ૯૧ાા	૭૧૧ાા૧૦૬ાા	૮૧૧ાા૧૨૧ાા	૯૧૧ાા૧૩૬ાા
૫૨૧ાા૭૮	૬૨૧ાા ૯૩	૭૨૧ાા૧૦૮	૮૨૧ાા૧૨૩	૯૨૧ાા૧૩૮
૫૩૧ાા૭૯ાા	૬૩૧ાા ૯૪ાા	૭૩૧ાા૧૦૯ાા	૮૩૧ાા૧૨૪ાા	૯૩૧ાા૧૩૯ાા
૫૪૧ાા૮૧	૬૪૧ાા ૯૬	૭૪૧ાા૧૧૧	૮૪૧ાા૧૨૬	૯૪૧ાા૧૪૧
૫૫૧ાા૮૨ાા	૬૫૧ાા ૯૭ાા	૭૫૧ાા૧૧૨ાા	૮૫૧ાા૧૨૭ાા	૯૫૧ાા૧૪૨ાા
૫૬૧ાા૮૪	૬૬૧ાા ૯૯	૭૬૧ાા૧૧૪	૮૬૧ાા૧૨૯	૯૬૧ાા૧૪૪
૫૭૧ાા૮૫ાા	૬૭૧ાા૧૦૦ાા	૭૭૧ાા૧૧૫ાા	૮૭૧ાા૧૩૦ાા	૯૭૧ાા૧૪૫ાા
૫૮૧ાા૮૭	૬૮૧ાા૧૦૨	૭૮૧ાા૧૧૭	૮૮૨ાા૧૩૨	૯૮૧ાા૧૪૭
૫૯૧ાા૮૮ાા	૬૯૧ાા૧૦૩ાા	૭૯૧ાા૧૧૮ાા	૮૯૧ાા૧૩૩ાા	૯૯૧ાા૧૪૮ાા
૬૦૧ાા૯૦	૭૦૧ાા૧૦૫	૮૦૧ાા૧૨૦	૯૦૧ાા૧૩૫	૧૦૦૧ાા૧૫૦

મનોયત્ન.

(૧) ૧ાા ને ૧ાા, ૪ાા ને ૧ાા, ૨૭ ને ૧ાા, ૨૯ાા ને ૧ાા

(૨) કેટલા દોઢું, ૧૮, ૨૭, ૬૭ાા, ૧૦૫, અને ૧૩૫.

(૩) ૮, ૧૨, ૧૮, ૨૭, ૪૦, ૬૦, ૯૦, ૩૫, અને ૫૨ દોઢું?

(૪) ૧ પૈસાનું ૧ાા શેર શાક તો ૬૭ પૈસાનું કેટલું ?

(૫) ૧૨ પૈસાનું ૧૮ શેર શાક તો ૧ પૈસાનું કેટલું ?

(૬) ૧ રૂપીઆનું ૧ાા શેર ઘી તો ૯૫ રૂપીઆનું કેટલું ?

(૭) દોઢ રૂપીઆના આના કેટલા. અને પૈસા કેટલા ?

(૮) કોને દોઢ ગણા કરીએ તો ૪૫ અને ૫૨ાા આવે.

(૯) કેટલા પા, અર્ધા, અને પોણા મળીને દોઢ થાય ?

અઢીઆ—અઢીઅઢી ઉમેરીને અઢી ગણાં કરાવી આંક શીખવવા.

૧૨ાા ૨ાા	૧૧૨ાા૨૭ાા	૨૧૨ાા૫૨ાા	૩૧૨ાા ૭૭ાા	૪૧૨ાા૧૦૨ાા
૨૨ાા ૫	૧૨૨ાા૩૦	૨૨૨ાા૫૫	૩૨૨ાા ૮૦	૪૨૨ાા૧૦૫
૩૨ાા ૭ાા	૧૩૨ાા૩૨ાા	૨૩૨ાા૫૭ાા	૩૩૨ાા ૮૨ાા	૪૩૨ાા૧૦૭ાા
૪૨ાા૧૦	૧૪૨ાા૩૫	૨૪૨ાા૬૦	૩૪૨ાા ૮૫	૪૪૨ાા૧૧૦
૫૨ાા૧૨ાા	૧૫૨ાા૩૭ાા	૨૫૨ાા૬૨ાા	૩૫૨ાા ૮૭ાા	૪૫૨ાા૧૧૨ાા
૬૨ાા૧૫	૧૬૨ાા૪૦	૨૬૨ાા૬૫	૩૬૨ાા ૯૦	૪૬૨ાા૧૧૫
૭૨ાા૧૭ાા	૧૭૨ાા૪૨ાા	૨૭૨ાા૬૭ાા	૩૭૨ાા ૯૨ાા	૪૭૨ાા૧૧૭ાા
૮૨૨૦	૧૮૨ાા૪૫	૨૮૨ાા૭૦	૩૮૨ાા ૯૫	૪૮૨ાા૧૨૦
૯૨ાા૨૨ાા	૧૯૨ાા૪૭ાા	૨૯૨ાા૭૨ાા	૩૯૨ાા ૯૭ાા	૪૯૨ાા૧૨૨ાા
૧૦૨ાા૨૫	૨૦૨ાા૫૦	૩૦૨ાા૭૫	૪૦૨ાા૧૦૦	૫૦સા૧૨૫

૫૧૨ાા૧૨૭ાા	૬૧૨ાા૧૫૨ાા	૭૧૨ાા૧૭૭ાા	૮૧૨ાા૨૦૨ાા	૯૧૨ાા૨૨૭ાા
૫૨૨ાા૧૩૦	૬૨૨ાા૧૫૫	૭૨૨ાા૧૮૦	૮૨૨ાા૨૦૫	૯૨૨ાા૨૩૦
૫૩૨ાા૧૩૨ાા	૬૩૨ાા૧૫૭ાા	૭૩૨ાા૧૮૨ાા	૮૩૨ાા૨૦૭ાા	૯૩૨ાા૨૩૨ાા
૫૪૨ાા૧૩૫	૬૪૨ાા૧૬૦	૭૪૨ાા૧૮૫	૮૪૨ાા૨૧૦	૯૪૨ાા૨૩૫
૫૫૨ાા૧૩૭ાા	૬૫૨ાા૧૬૨ાા	૭૫૨ાા૧૮૭ાા	૮૫૨ાા૨૧૨ાા	૯૫૨ાા૨૩૭ાા
૫૬૨ાા૧૪૦	૬૬૨ાા૧૬૫	૭૬૨ાા૧૯૦	૮૬૨ાા૨૧૫	૯૬૨ાા૨૪૦
૫૭૨ાા૧૪૨ાા	૬૭૨ાા૧૬૭ાા	૭૭૨ાા૧૯૨ાા	૮૭૨ાા૨૧૭ાા	૯૭૨ાા૨૪૨ાા
૫૮૨ાા૧૪૫	૬૮૨ાા૧૭૦	૭૮૨ાા૧૯૫	૮૮૨ાા૨૨૦	૯૮૨ાા૨૪૫
૫૯૨ાા૧૪૭ાા	૬૯૨ાા૧૭૨ાા	૭૯૨ાા૧૯૭ાા	૮૯૨ાા૨૨૨ાા	૯૯૨ાા૨૪૭ાા
૬૦૨ાા૧૫૦	૭૦૨ાા૧૭૫	૮૦૨ાા૨૦૦	૯૦૨ાા૨૨૫	૧૦૦૨ાા૨૫૦

મનોયત્ન.

(૧) ૭, ૧૭, ૪૨, ૫, ૧૨, ૩૦, ૭૫, ને ૮૭ અઢીયું કેટલા?

(૨) એક શેરના ૨ાા પૈસા તો ૩૫ શેરના કેટલા ?

(૩) એક રૂપીઆનું ૫૯ શેર તો ૨ાા રૂપીઆનું કેટલું ?

(૪) ૨ાા આનાની પાઇ, ૨ાા રૂપીઆના આના કેટલા ?

(૫) કઈ સંખ્યામાં ૨ાા ઉમેરીએ તો ૯ાા, ૧૧૦, ૧૩૫, ને ૧૫૦ થાય.

નાણાંની સાધારણ ધાત.

સાધન—નાણું હાજર રાખીને ચલાવવી.

૧	૩
૧ પૈસાના અધેલા ૨.	૪ પૈસાનો આનો ૧
૧ પૈસાની પાઇઓ ૩	૨ આનાની બે આની ૧
૨ પૈસાનો ઢબુ ૧	૪ આનાની પાંવલી ૧
૨ ઢબુનો આનો ૧	૮ આનાનો અર્ધો ૧
	૧૬ આનાનો રૂપીઓ ૧

૨	૪
૪ પૈસે આનો ૧	૨ આનીની પાવલી ૧
૮ પૈસાની બે આની ૧	૪ બે આનીનો અર્ધો ૧
૧૬ પૈસાની પાંવલી ૧	૮ બે આનીનો ૧ રૂપીઓ ૧
૩૨ પૈસાનો અર્ધો ૧	૨ પાવલીનો અર્ધો ૧.
૬૪ પૈસાનો રૂપીઓ ૧	૪ પાવલીનો રૂપીઓ ૧

મનોયત્ન.

(૧) ૩ આનાની પાઇઓ કેટલી? ૧।। રૂપીઆના પૈસા કેટલા?

(૨) ત્રણ બે આનીના પૈસા કેટલા આવશે?

(૩) એક ચોપડીની કિંમત એક પાવલી, એક બે આની અને ૭ પૈસા આપ્યા તો કેટલી ગણાઇ?

(૪) ૭ રૂપીઆની બે આનીઓ કહો.

(૫) એક રૂપીઓ અને પાવલીના પૈસા કેટલા આવે?

(૬) ૧ રૂપીઆની પાઇઓ કેટલી?

(૭) ૬૪ બે આનીના રૂપીઆ કેટલા?

(૮) મારી પાસે ૧।। રૂ. ને ૬ પૈસા હતા તેમાંથી ૦)≡ નાં કેળાં લીધાં, ૬ પૈસાનાં બોર લીધાં અને ૨ પૈસાની પાનસોપારી લીધાં તો શું વધ્યું હશે?

વખતનું કોષ્ટક.

૧ દિવસના ૨૪ કલાક.	૩૦ દિવસનો ૧ મહિનો
૧ કલાકની ૬૦ મિનિટ	૭ દિવસનું અઠવાડિયું.

અઠવાડિયાના વાર.

સોમ; મંગળ, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર, શનિ, રવિ.

બાર મહિના.

૧ કારતક,	૪ માહ.	૭ વૈશાખ.	૧૦ શ્રાવણ
૨ માગશર.	૫ ફાગણ.	૮ જેઠ.	૧૧ ભાદરવો.
૩ પોશ,	૬ ચૈત્ર.	૯ અશાડ	૧૨ આસો

મનોયત્ન.

(૧) અઠવાડિયાના દિવસ કેટલા?

(૨) આપણી નિશાળમાં અઠવાડિયામાં કેટલા દિવસ ભણવાનું કામ ચાલે છે?

(૩) રા દિવસના કલાક કેટલા?

(૪) કાર્તક મહિનામાં તહેવાર ક્યા આવે છે?

(૫) ઉતરાણ ક્યા માસમાં આવે?

(૬) ફાગણ માસમાં અને ચૈત્ર માસમાં કયું પર્વ આવે?

(૭) દીવાળી ક્યા માસમાં આવે?

(૮) શ્રાવણ માસના તહેવાર બોલો.

(૯) શિયાળાના મહિના ગણાવો.

(૧૦) ચોમાસાના ચાર મહિના બોલો.